

טוחן

# טוחן - יצירת חתיכות קטנות

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עד עמוד ב

והטוחן. אמר רב פפא: האי מאן דפרים סילקא - חייב משום טוחן. אמר רב מנשה: האי מאן דסלית סילתי - חייב משום טוחן. אמר רב אשי: אי קפיד אמשחתא - חייב משום מחתך.

רש"י מסכת שבת דף עד עמוד ב

דפרים סילקא - במ"ם גרסינן, ולא בסמ"ך, כדפירש בהעור והרוטב (חולין קכ, א): מאי קיפה - פירמא, מינציי"ר בלעז + לחתוך לחתיכות קטנות + מחתכו הדק. דסלית סילתי - עצים דקים להבעיר אש.

תוספות מסכת שבת דף קיד עמוד ב

לעולם למלאכה - וקניבת ירק דברייתא היינו שעושים דק דק דהוי איסור דאורייתא דדמי לטוחן א"נ במחובר.

# טוחן - יצירת אבקה

רא"ש מסכת שבת פרק ז סימן ה

הטוחן אמר רב פפא האי מאן דפרים סילקא\* בשבת חייב משום טוחן. פר"ח  
ז"ל עצי דקלים שעומדים (תיכי תיכי) + שיבי שיבי+ כעין נימין שכשמפרק  
הנימין הללו יוצא מביניהן כמו קמח דק לפיכך המנפצו חייב משום טוחן ופי'  
הגון הוא דומיא דסלית סילתי ומה שפרש"י דפרים סילקא שמחתך ירקות  
דק דק פירוש תמוה הוא דבר שהוא אוכל ומחתך אותו דק דק אין שייך ביה  
טחינה:

# למה חתיכה דק נחשב מלאכה?

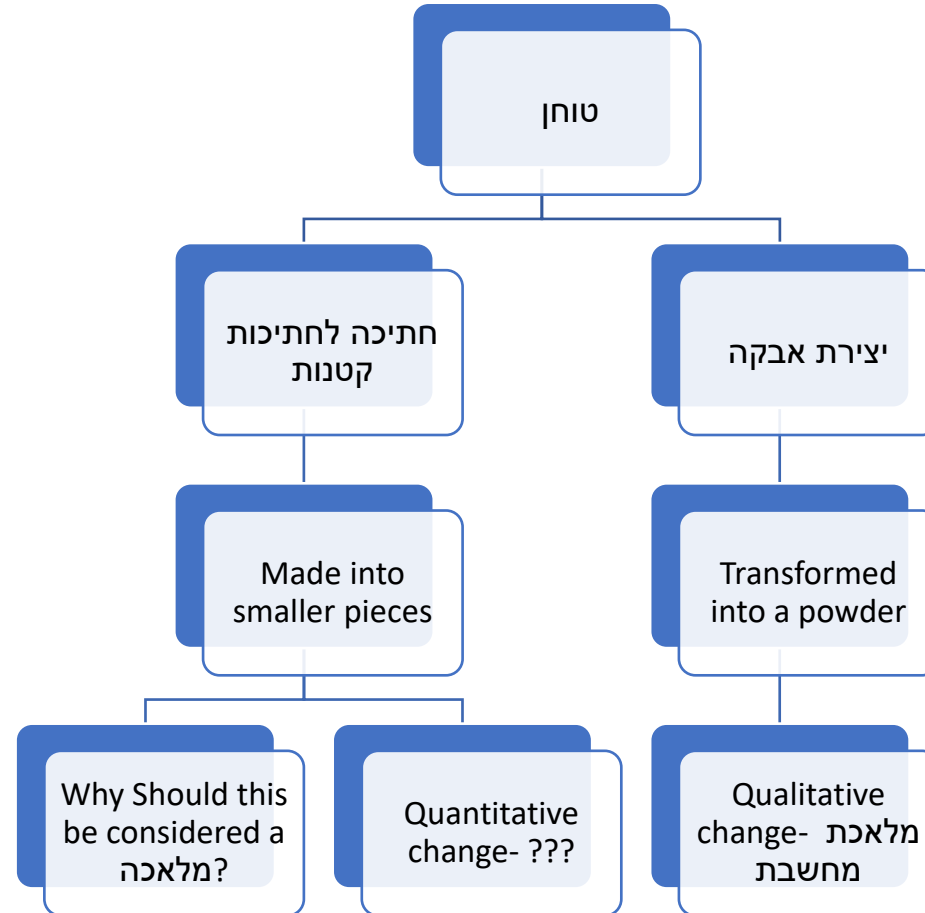
רמב"ם הלכות שבת פרק ז הלכה ה

התולדה היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות, כיצד המחתך את הירק מעט מעט לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה, שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה, וכל העושה דבר הדומה לזה הרי זה תולדת טוחן, וכן הלוקח לשון של מתכת ושף אותו כדי ליקח מעפרו כדרך שעושים צורפי הזהב הרי זה תולדת טחינה.

מגיד משנה הלכות שבת פרק ז הלכה ד

ודע שכוונת רבינו היא שכל מלאכה שהיא דומה לאב בדמיון גמור אלא שחלוקה ממנה באיכות הפעולה או באיכות הנפעל הרי זו אב כמותה אבל מלאכה הדומה לה במקצת זו היא הנקראת תולדה... אבל בשאין שם אלא קצת דמיון כגון המחתך את הירק שאינו דומה לטחינה רק בהעשות מגוף אחד גופים רבים אף על פי שהטחינה משנה הגוף הראשון לגמרי ואין החתוך כן זו הוא תולדה.

# הגדרת המלאכת מחשבת של טוחן



# הכשר לבישול

רמב"ם הלכות שבת פרק ז הלכה ה

התולדה היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות, כיצד המחתך את הירק מעט מעט **לבשלו** הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה, שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה, וכל העושה דבר הדומה לזה הרי זה תולדת טוחן, וכן הלוקח לשון של מתכת ושף אותו כדי ליקח מעפרו כדרך שעושים צורפי הזהב הרי זה תולדת טחינה.

רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה יח

המחתך את הירק דק דק **כדי לבשלו** הרי זה תולדת טוחן וחייב....

כסף משנה הלכות שבת פרק כא הלכה יח

[יח] המחתך את הירק דק דק כדי לבשלו ה"ז תולדת טוחן וחייב. ובפ"ח כתב רבינו המחתך את הירק מעט לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה. נראה שרבינו מפרש דדוקא נקט (שבת ע"ד:) סילקא שחותכין אותה דק דק לבישול וה"ה לשאר ירקות שחותכין אותם דק דק לבישול ואפשר **דאפי' הן נאכלות כמו שהן חיות אם חתך אותן דק דק לבישול אסור.**

# הכשר לאכילה

כסף משנה הלכות שבת פרק ז הלכה ה

[ה] כיצד המחתיך ירק וכו'. כתב הרמ"ך ה"ל לפרש דוקא ירק שאינו נאכל חי אבל ירק הנאכל חי כגון שום וכיוצא בו מותר לחתכו כמו הפת כי היכי דלא תיקשי ליה יה"כ שמותר בקניבת ירק וצ"ע, עכ"ל:

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף עד עמוד ב

האי מאן דפריס סלקא חייב משום טוחן. פירש ר"י ז"ל דדוקא בהא שאינו אוכל כמות שהוא חי, אבל בפת וכיוצא בו שראוי לאוכלו לאלתר הרי הוא מותר, וכן הורה רבינו בשם רבו הגדול ז"ל.

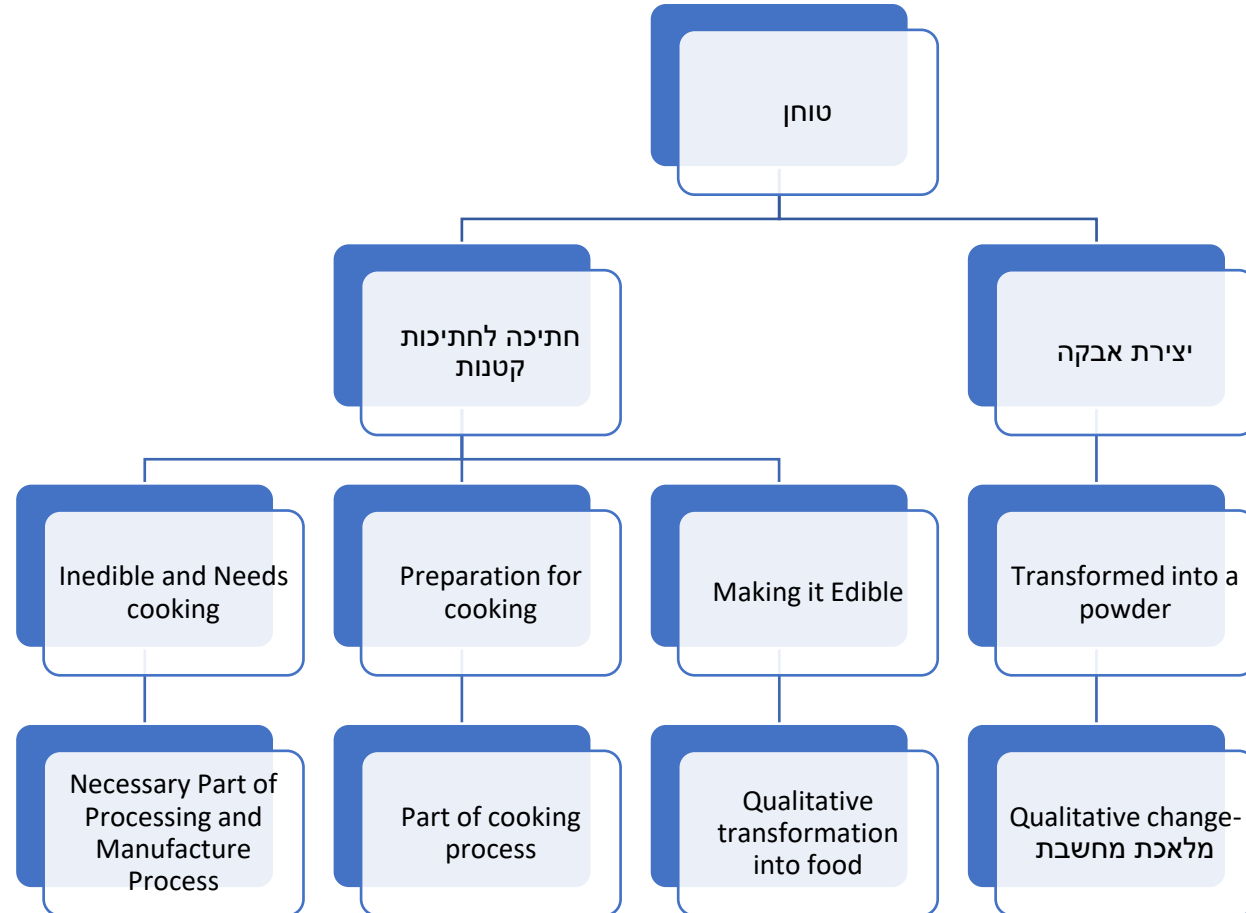
# צורך להכשר משמעותי אחר- צריך חיתוך ובישול

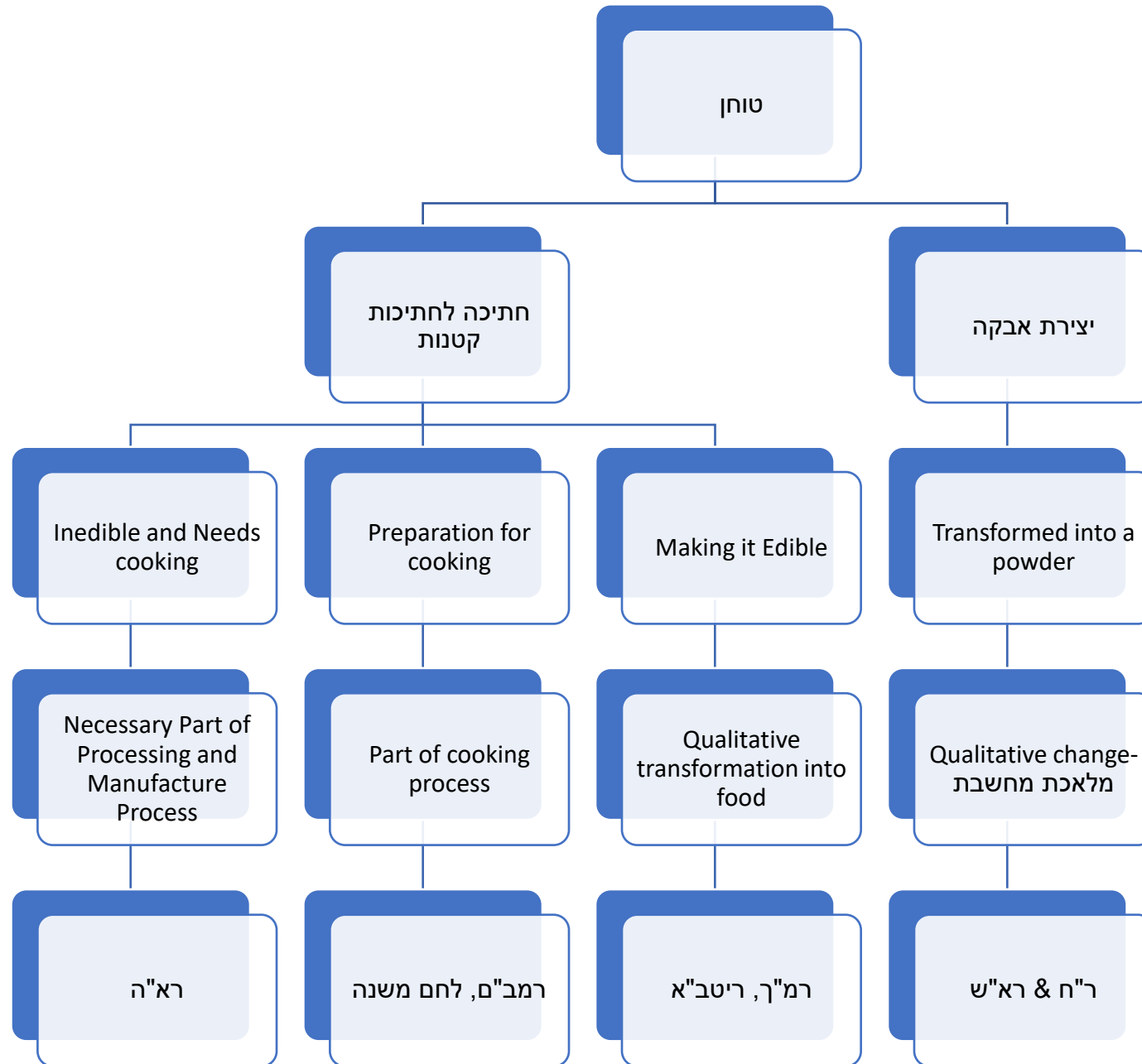
חידושי הר"ן (מיוחס לו) מסכת שבת דף עד עמוד ב

האי מאן דפריים סילקא חייב משום טוחן. כתב הרא"ה ז"ל דדוקא סילקא  
**שהוא מחוסר הכשר אחר דהיינו בישול ולאפוקי פת וכל דבר הראוי לאכילה**  
בלא מחוסר הכשר אחר דמותר דאוכלא דאיפרת ע"כ. וכן כתב בעל התרומה  
דמותר לחתוך בצלים בשבת בין ביד בין בסכין כיון דנאכל כמות שהיא והכין  
הוא בירושלמי, ומיהו דוקא בשבת הוא דאסור סילקא אבל בי"ט מותר שהרי  
ניתן לדחות אצל אוכל נפש, ויש מחמירין ואוסרין לפרר פת לתינוק בשבת לפי  
שהוא מחוסר הכשר אחר, ולא נהיר דכל דטוחן אחר טוחן לית ביה משום  
טוחן, ומיהו מותר לחתוך ירקות לצורך העופות שהרי אמרו מחתכין הדלועין  
לפני הבהמה:



# הגדרת המלאכת מחשבת בטוחן





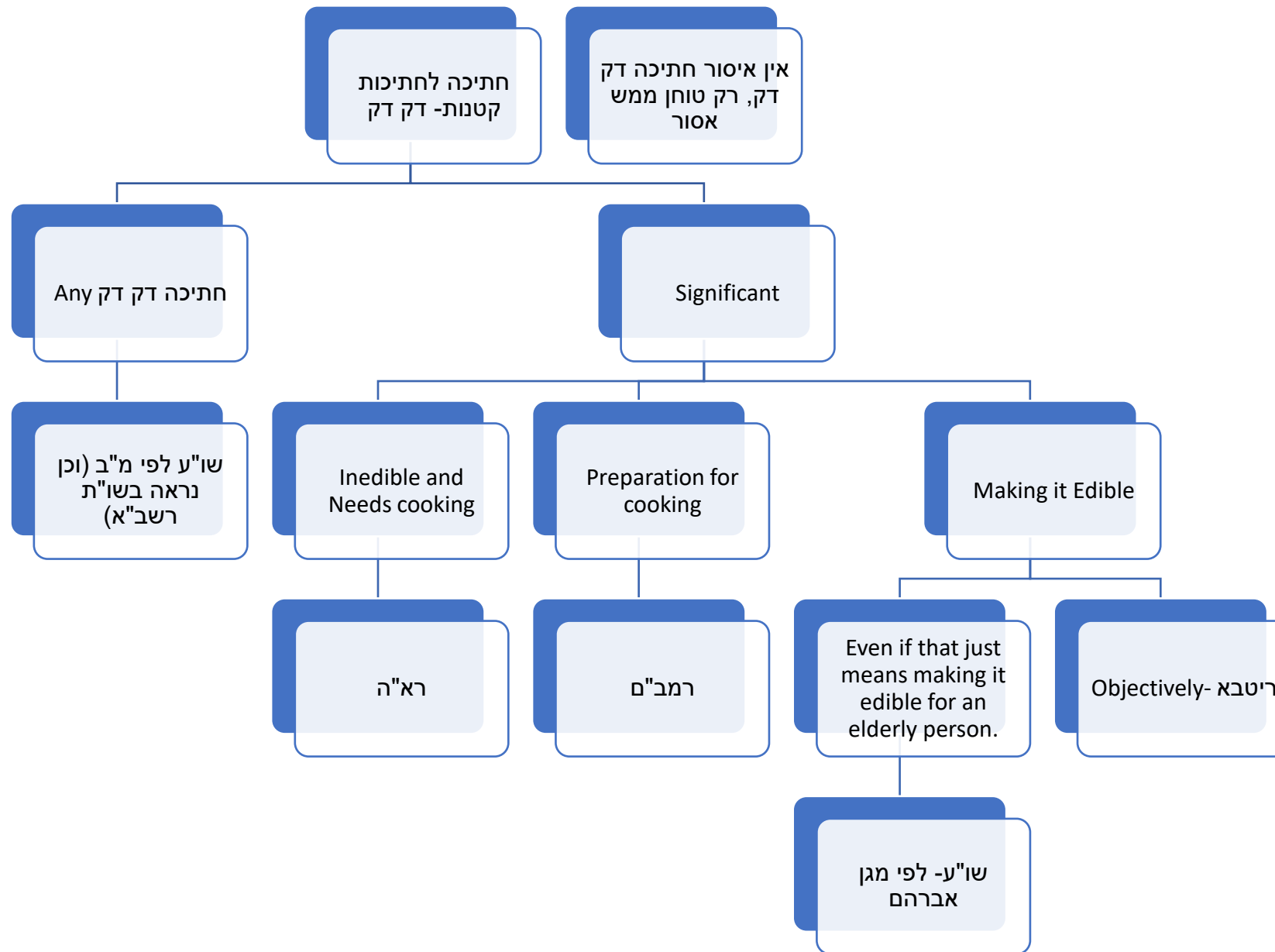
# כל חתיכה לדק דק

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף יב  
המחתך הירק דק דק, חייב משום טוחן. הגה: וה"ה דאסור לחתוך גרוגרות וחרובים לפני זקנים  
(ב"י בשם תוספתא).

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף יב  
(לח) המחתך הירק - תלוש ומדסתם משמע דאפי' בירקות שראוי לאכלן חיינ ג"כ ס"ל דיש  
טחינה באוכלין:  
(לט) לפני זקנים - שאין יכולין ללעסו אם לא יחתכנו דק דק ולא אזלינן בתר רובא דעלמא כדלעיל  
בס"ט לענין בשר צלי דכיון שהוא גידולי קרקע חמור יותר דעיקר טחינה בגידולי קרקע הוא:

ביאור הלכה סימן שכא סעיף יב

\* לפני זקנים - עיין במ"א שכתב דמשמע דלפני מי שיכול ללעסו כך שרי' ולעניות דעתי אין דבריו  
מוכרחין דנקט לפני זקנים משום אורחא דמילתא שהם אינם יכולין לאכול אם לא יחתכום דק דק  
אבל לעולם בדבר שהוא משום גדולי קרקע שייך בו טחינה בכל גווני וכן נראה מדברי הגר"א



# How big is דק דק

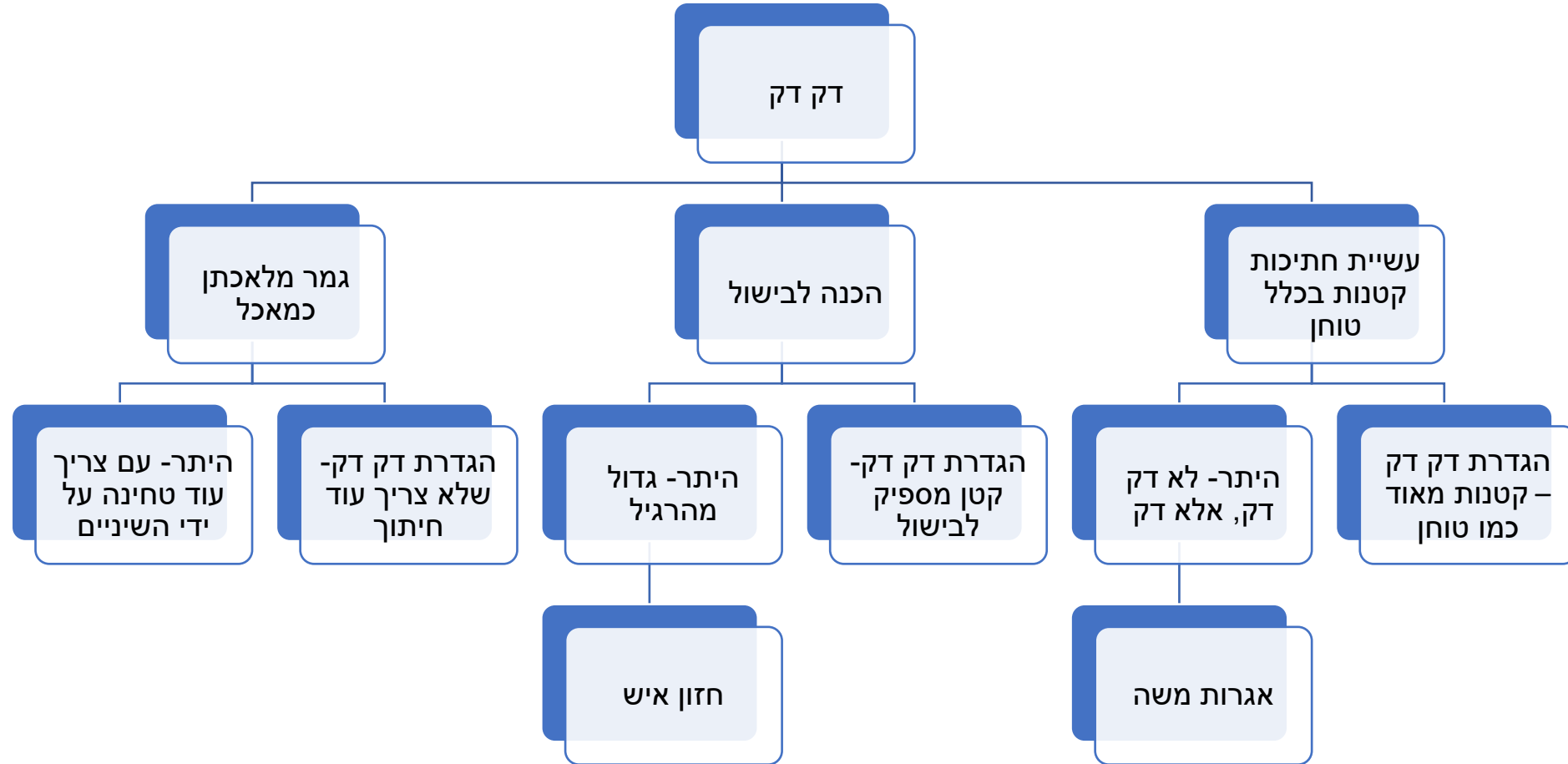
ביאור הלכה סימן שכא סעיף יב

\* המחתך הירק דק דק - בגמרא איתא אר"פ האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן ופירש רש"י פריס מחתכו דק דק וכ"כ התוספות דמיירי **בחתיכות קטנות כעין טחינה** אבל בחתיכות גדולות קצת אין דרך הטחינה בכך וכ"כ הרמב"ם דק דק אך כ"ז לענין חיוב אבל לענין איסור יש ליזהר מאד בזה דכבר כתב בספר יראים להרא"מ דשיעור דקותן לא נודע לנו וכן משמע בב"י דהצריך לענין **היתר אישלאנד"א שיעשה חתיכות גדולות במקצת** וגם יהיה סמוך לסעודה עי"ש:

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן צא

יג. חיתוך פירות וירקות לחתיכות קטנות - בשבת - כתבו הפוסקים דהמבקע בשבת עצים לחתיכות קטנות חייב משום טוחן, עי' מ"ב סי' שי"ד ס"ק מ"א ובסי' שכ"א ס"ק מ"ה. והנה הרמב"ן במלחמות ריש פ"ג דביצה כתב דהמבקע עצים בקופיץ חייב סקילה משום טוחן, ולפי"ז צ"ל **דטעמא שמותר לחתוך בשבת פירות וירקות גדולים לחתיכות קטנות שראויות מיד לאכילה הוא מפני שעדיין צריכים לשיניים הטוחנות אותם, ושאני ביקוע עצים שראויים לתפקידם מיד בלי שום טחינה**, גם משום כך מותר לחתוך דק דק מהעובי של צנון וכדומה **הואיל והחתיכות הן עדיין גדולות הזקוקין לשיניים טוחנות** [ועי' בשו"ת אגרו"מ או"ח ח"ד סי' ע"ד מלאכת טוחן אות ג'], אולם החותך עצים דק דק כדרך שרגילים לחתוך עצים דקים ולהדביקים (דיקטים) נראה דשפיר חייב אף על גב שהם גדולים וארוכים, וכמבואר בשבת דף ע"ד ע"ב לענין כוורת, דאף שהם ארוכים חשיב טוחן מפני שהם דקים.

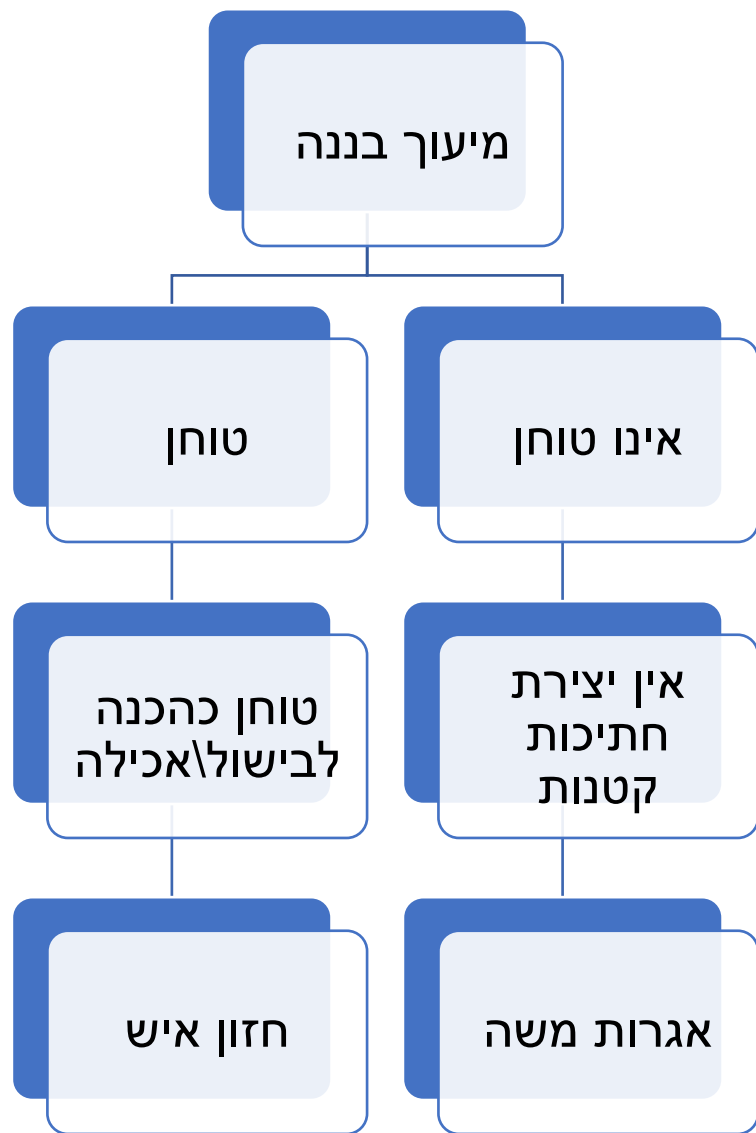
# הגדרת דק דק



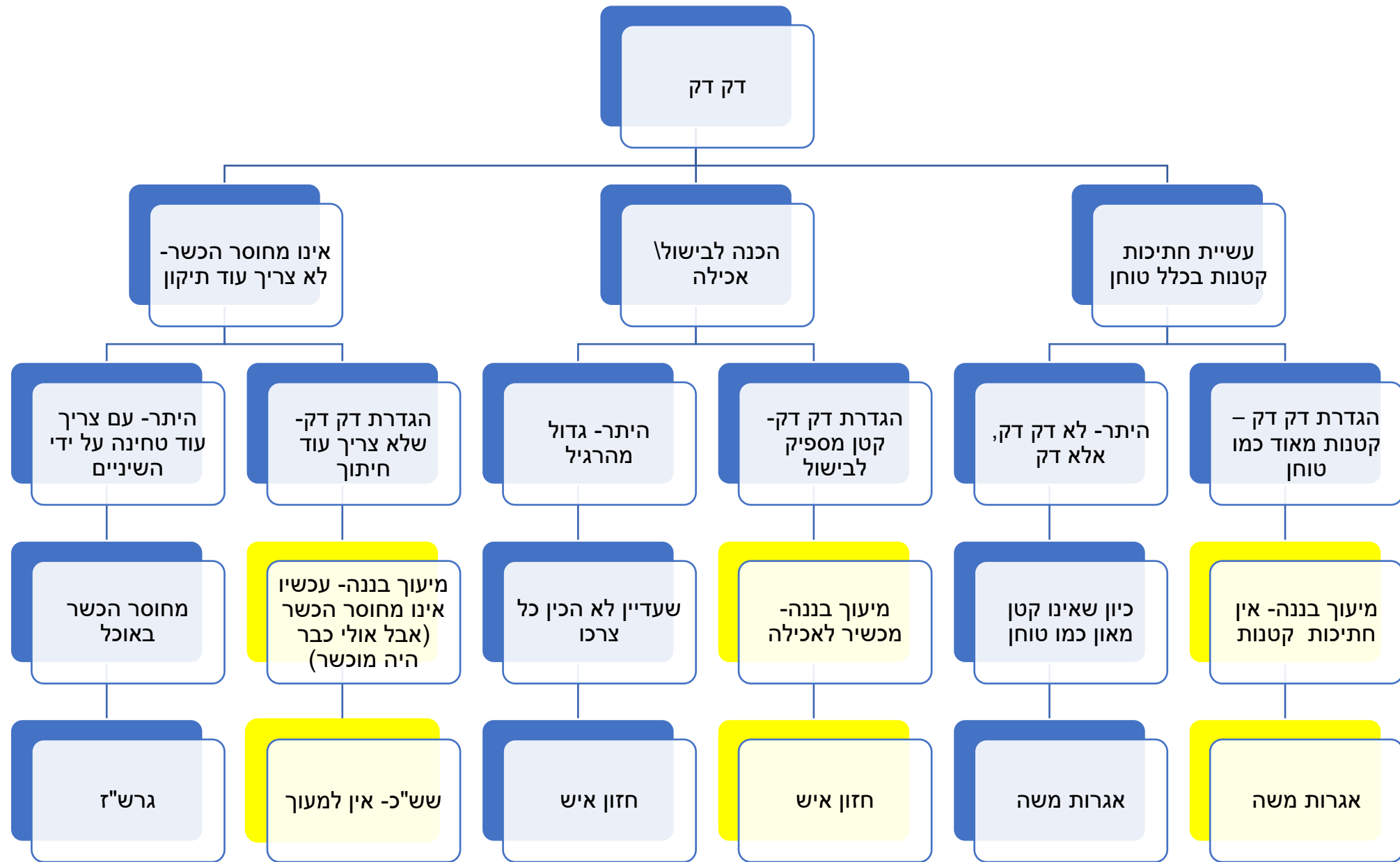
# Is mashing/squishing included in טוחן?

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

(ב) האם מותר למעוך ולרסק בננות. -תשובה:.... ולכן לא שייך לאסור ריסוק בננות כדי להאכיל להתינוקות סמוך לאכילתם, אבל בריסוק הבננות נראה שאין לאסור אף לשיטת החזון איש דאין להתיר אף סמוך לאכילה בדק דק כטחינה ממש **דענין טחינה הוא כשנעשו פירורין ורסיסין דקין כטחינת קמח וכדומה וזה א"א לעשות ע"י מזלג וכף אלא דנשאר רק חתיכה אחת אך שנעשה רך מאד בלחות הרבה וגם המראה לא נשתנה, והחזו"א בעצמו בד"ה ולהאמור כתב שכעין זה לא הוי טחינה דכתב דמיירי שאינן נפרכין לרסיסים אלא נעשין רכין ואין זה טחינה, וכן מסתבר בפשיטות שלכן לא שייך טחינה כלל בריסוק בננות, ולכן לא מובן מש"כ החזו"א דבשחיקת בננות לפני התינוקות בשבת איכא איסור טחינה, ומה שכתב אחר זה לענין חיוב טוחן אין נפקותא בין דבר יבש שמתפרד לרסיסים נפרדים ובין דבר רטוב שמתדבק בטחינתו לגוש עב שהרי דבלה וגרוגרות שנכתשין מתדבקים לגוש ומ"מ יש בהן משום טוחן, דל"ד כלל דגרוגרות הא הם תאנים יבשים שנטחן לרסיסים אך מפני שיש בהגרוגרות דבר המדביק נדבקים הרסיסים זה לזה ואף אחר שנדבקו ניכרין שהם רסיסים שנדבקו זה לזה לכן הוא טחינה וכן הוא שחיקת הריפות בקדרה לעולם ניכרין שהם דברים מפורדין שנתדבקו. ואינו כן שחיקת בננות שא"א ע"י שחיקה לעשותן רסיסין אלא הוא בכל שחיקה שיהיה לא מתפרדין לפירורין אלא שהוא דבר אחד כמתחלה אלא שנעשה רך מאד בלחות הרבה כידוע וגם בדקנו בעצמנו ששחקנו גרוגרות ושחקנו בננה על ריב אייזין/מגררת/ וראינו שהוא כן. ולכן יש להתיר לשחוק בננות לתינוקות סמוך לאכילתן גם במזלג כדרך שהנשים שוחקות להתינוקות. והנה גם החזו"א מתיר שם בשינוי והשינוי כתב שהוא בקתא דסכינא או קתא דכף ומזלג, ולכאורה כף עצמו והקתא דכף שוין לענין קושי השחיקה וכמדומני שבכף שהוא עגול מתחתיו קשה יותר לשחוק בו מבהקתא ומ"ט מחשיב הקתא לשינוי ואולי משום שהוא שינוי בעצם מלאכות דעושין בכף ולא בקתא עדיף ליה....**







טוחן אחר טוחן

# האם יש טוחן אחר טוחן?

הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף לב עמוד א

אמר רב פפא האי מאן דפרים סילקא פרים גרסינן כלומר שמחתכו הדק וכדפרשינן קיפה בפרק העור והרוטב (דף קכ א) פירמא דהיינו אותו דק דק של בשר שיורד לשולי הקדירה וכתב הרשב"א ז"ל בתשובה דדוקא במחתכן כדי לאכלן למחר או לבו ביום לאחר שעה הא לאו הכי שרי כדשרי אביי לברור ולאכול לאלתר ולפיכך התיר לפרר פתיתי לחם לתרנגולים לתת לפניהם לאלתר וכדקיימא לן בשלהי מכלתין [דף קנה א] דשוויי אוכלא משוין ובספר המצות (סמ"ג) התירו לפי שאין טחינה אחר טחינה:

# למה אין טוחן אחר טוחן?

ביאור הגר"א אורח חיים סימן שכא סעיף יב  
ודוקא כו' דאין. תוספתא (שבת יד:טז) מוללין את המלול כו' והוא הדין לכל מלאכה כמ"ש שם:

תוספתא מסכת שבת (ליברמן) פרק יד הלכה טז

אין מרסקין דבילה וגרוגרת וחרובין לפני זקנים בשבת אבל מרסק הוא ביד של סכין בעץ הפרוד ואינו חושש המולל  
מלילות מערב שבת מנפח על יד על יד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי המולל מלילות מערב יום טוב מנפח בקנון  
ובתמחוי אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה כדרך שעושה בחול ר' דוסתיי בר' ינאי אמ' משם ר' ליעזר **מוללין על  
המלול ומציעין על המוצע ואופין על האפוי ומבשלין על המבושל**

חזון אישן נז

הא דאין טחינה בפת, היינו שאין טוחן אלא בהפרדה של חיבור טבעי, אבל הפרדה של חיבורי בני אדם אינו בכלל טוחן,  
אפילו בחיבור דבר שלא נטחן מעולם אלא בא לעולם מפורד.

(אגלי טל טוחן כא-)

אין טוחן אחר טוחן כיון שהטוחן אמור להיות על גידולי קרקע, וכיון שנטחן כבר ניתק החיבור לקרקע, או החשיבות של  
עיבוד שמעבירו מעולם התבע לעולם של בני אדם. כמו שאין מעמר אחר מעמר כיון שכבר הפכם מצמחים ליבול)

# נ"מ באין טוחן אחר טוחן

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף ח  
אין כותתין מלח במדוך של עץ, אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו  
חושש. הגה: ודוקא מלח הגס, אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה  
פתיתין, מותר לחתכו בסכין כמו שחותך הפת (כל בו).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שב סעיף ז  
טיט שעל בגדו משפשפו מבפנים דלא מוכחא מלתא לאתחזווי כמלבן, אבל לא  
בחוץ דדמי למלבן ומגררו בצפורן. ויש מפרשים דהני מילי לח, אבל יבש אסור דהוי  
טוחן.

רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן שב סעיף ז  
[שו"ע] יבש אסור דהוי טוחן. לכאורה יש לדון כיון דמתחל" היה מפורר וע"י יבשות  
נדבק ונעשה מחובר יחד דאין טחינה אחר טחינה כדלקמן סי' שכ"א ס"ח בהג"ה:

# טוחן אחר טוחן

